

Diphetho tse tshepising ho tswa Sehleng sa ho Faela sa Batho ka bomong

Tshwane, 13 Tshitwe 2021 – Khomishenara ya Ditshebeletso tsa Lekgetho tsa Afrika Borwa (SARS), Mong. Edward Kieswetter o lebohile balefalekgetho ka bomong bao e seng balefalekgetho ba nakwana ba faetseng dikgutliso tsa bona tsa lekgetho la lekeno ka la kapa pele ho letsatsi la ho qetela le ekeditsweng la 2 Tshitwe 2021. O bile a fetisa teboho ya hae e tshwanang ho bakenadipakeng le bakgathatema ba tshehetsang le ho matlafatsa tikoloho ya lekgetho.

“Boikobelo bo jwalo ka boithaopi bo ntlafatsa kgopolo ya rona ya hore bongata ba balefalekgetho bo batla ho etsa se nepahetseng le ho phethahatsa boitlamo ba bona ba molao. Re sebetsa ka thata hore mosebetsi ona wa bohlokwa o be bonolo ka ho fana ka tlhakisetso le netefaletso ha ka nqa e nngwe re ntse re atolosa dikanale tsa rona tsa onlaene tseo ka tsona balefalekgetho ba ka etsang ditransekshene le mokgatlo wa rona.

“Ho sa natswe diphephetso tse ngata, tse akaretsang dithibelo tsa Covid-19, ho kgaoha kgafetsa ha motlakase mmoho le dikgaello tsa rona tsa ka hare, re kgotsofatswa ke hore maikemisetso a rona a mawala a ho phahamisa boikobelo a ntse a hola mme sena se bonwa ka dipalopalo le ditlwaelo tsa sehla sena sa ho faela e leng tse kgothatsang tlasa boemo bona,” ho rialo Mong. Kieswetter.

“Keketseho ena ya boikobelo ba boithaopo e kgonahetse ka nako ya sehla sa ho faela ka tsela ya ho se kopane sefahleho le sefahleho eo sepheo ka yona e neng e le ho lwantshana le sefutho sa sewa sa Covid-19 hodima balefalekgetho, basebetsi ba rona le baahing ba bang. Ka mokgwa o tshwanang, ho fetohela mokgweng wa sehla sa ho faela ka tsela ya ho se kopane sefahleho le sefahleho o tsamaisana hantle le ponelopele ya rona ya ho aha SARS e bohlale, ya sejwalejwale le e tsheptjwang le ho babatswa ke bohle.”

Kgutsufatso ya diphetho tsa selemo sena tsa sehla sa ho faela bakeng sa batho ka bomong e supa hore sehla sa ho faela ka tsela ya ho se kopane sefahleho le sefahleho ho ntse ho ya ho tlwaeleha le hore ponelopele ya rona e se e tla ba nnete. Ke dikgutliso tse 4.3 million tsa lekgetho leo e seng la nakwana tse nyehetsweng ho fihela jwale. Ena ke keketseho ya 46% papisong le ngwahola.

- Ho tseo, tse fetang 2.6 million di nyehetswe ka tsela ya eFiling, sena ke keketseho ya 7%, ke dikgutliso tse 523 659 tse nyehetsweng ka tsela ya MobiApp, mme sena ke keketseho ya 59%.
- Ke dikgutliso tse fetang 306 000 tse nyehetsweng makaleng a rona, ena ke phokotseho e kgothatsang ya 15%. Basebetsi ba SARS ba thusitse balefalekgetho ka tsela ya ho hlophisa dikopano tsa ho se kopane sefahleho le sefahleho, kapa tsa ho kopana hamorao makaleng ka mora hore a bulwe hape ka la 16 Phato.
- Re bile re qala ka tshebeletso ya SMS; e dumelletse balefalekgetho ho etsa tlhophiso ya kopano, ho kopa dinomoro tsa bona tsa lekgetho le ho lekola hore na ba lokela ho romela kgutliso kapa tjhe.

Ka nako eo re neng re kgakola sehla sa ho faela ka la 1 Phupu, re ile ra itlamba ka tse mmalwa tseo balefalekgetho ba ka di lebellang. Ke tla lekola botjha tsena kgahlano le seo re ileng ra se fihlella ka nako ya mafelo a sehla sa ho faela ka la 2 Tshitwe 2021.

1. Re itlamme hore SARS e tla atolosa tshebeletso ya hlahlobo ya hanghang hore e fihelle balefalekgetho ba fetang 3 million. Sehleng sena sa ho faela SARS e rometse dihlahlobo tsa hanghang tse 3.4 million. Ke balefalekgetho ba fetang 2.2 million ba amohetseng dihlahlobo tsena tsa hanghang, mme ba 1.5 million ba ananetse tsena ntle ho etsa ditokiso dife kapa dife. Sena se bontsha kananelo ya sekgahla sa 74% tshebeletsong ena e ntjha. Ka maswabi, ke balefalekgetho ba fetang 630 000 ba sokang ba ananela kapa hona ho lokisa dikgutliso tsa bona. SARS e tlo romella balefalekgetho bana ba sa etsang letho dihlahlobo tse akantsweng.
2. Re itlamme ho fana ka sephetho sa hlahlobo bonnyane ho balefalekgetho ba 8 ho ba 10 metsotswaneng e ka tlase ho e 5. Selemong sena 93% ya dihlahlobo di ntshitswe ka tlase ho metsotswana e 5. Ngwahola e ne e le 85%.
3. Re bile ra itlamba ho lefa bonnyane balefalekgetho ba 7 ho balefalekgetho ba bang le ba bang ba 10 dipusetso tsa bona tseo ba di kolotuwang, ka nako ya dihora tse 72. Selemong sena SARS e lefile balefalekgetho dipusetso tsa 86% dihoreng tse 72. Ngwahola ke 77.38% ya dipusetso tse lefilweng dihoreng tse 72. Ka kakaretso, re lefile tjhelete e fetang R17 billion ya dipusetso. Pusetso ya tlwaelo e bile R11000.
4. Re itlamme ho phethela dioditi tsa nnetefatso tse 7 ho tse ding le tse ding tse 10 matsatsing a 21. Re hlolehile ho fihella sebeo sa rona sa 70%, ka ho fihella feela 67% ya dioditi tse phethetsweng ka nako ena. Ngwahola re phethetse dioditi tse 62% matsatsing a 21 a tshebetso mme sena ke keketseho.

E re ke tlatsetse ka lesedi lena la tshebeletso ho supa methamo eo SARS e neng e sebetsana le yona selemong sena. Ho bile le ditlhophiso tsa kopano (eBooking) tse 1 million, pele le ka mora hore makala a bulwe, ke mehala ya balefalekgetho ba 1,6m e ileng ya arajwa ke basebetsi ba rona ba Contact Centre, ke mehala e 2 million ya Help-You-eFile e entsweng ke Contact Centre mme ho bile le diketelo tse fetang 500 000 makaleng (balefalekgetho ba neng ba sa etsa tlhophiso ya kopano).

Le ha ho bile le kgatelopele e ntle, mokgatlo o tla lokela hore o dule o sebetsa ka thata ho ntlafatsa tlwaelo ya tshebeletso le maemo a yona, ho atolosa thuto mabapi le lekgetho le ho phahamisa dikanale tsa rona tsa onlaene le tsa dijithale tseo re di thehileng hore re tsebe ho buisana le balefalekgetho, hara tse ding.

Balefalekgetho ba tlameha ho hlokomela hore ho latela tsebiso ya maloba, SARS e tla kenya dikotlo ho tloha ka Pherekong 2022 ebang ho na le kgutliso kapa dikgutliso tse ntseng di le morao. Pele ho diphetoho tsena tsa molao, SARS e ne e kgona ho kenya dikotlo ebang ho ne ho na le dikgutliso tse pedi kapa tse fetang mona tse morao. Balefalekgetho ba kgothaletswa ho fana ka dikgutliso tsohle tse morao ho akareditswe le tsa dilemo tsa ho feta.

SARS e na le dikanale tse nolofalletsang balefalekgetho ho ikobela tefo ya lekgetho mme re ipiletsa ho balefalekgetho ba sa ikobeleng ho ikobela le ho phethahatsa

boitlamo ba bona bohle bo morao mme ka tsela eo re tla ba le seabo sa ho tebisa tlwaelo ya boikobelo ka boithaopo.

Khomishenara o phethetse ka hore, "Kgatelopele ya rona ya ho aha botjha SARS e ntse e tswela pele ka boiketlo. Re kgothatswa ke diphetho ho fihlela jwale, empa re ntse re ithuta ka tse hlahetseng balefalekgetho selemong sena, mmoho le diphosong tsa rona ha re ntse re lomahantse meno ho etsa hore SARS e be ya sekwalekwale.

Ha re ntse re hahamella maikemisetso a rona a mawala a boikobelo ka boithaopo, ho bohlokwa hore re ntlafatse maiteko a rona a ho fana ka netefaletso le tlhakisetsa ho balefalekgetho ha re ntse re sebetsa ka thata hore boikobelo e be ntho e bonolo. Ka yona nako eo bokgoni ba rona ba ho fokisa le ho arabela ho se ikobele bo bontshitse ntlafalo e kgolo, empa re tlameha ho etsa tse fateng mona ho thibela le ho tshoqoqoqisa balefalekgetho le bahwebi ba sa tshepahaleng. Maikemisetso ana a mawala a bapile le leeto la rona la sekwalekwale leo haholo le tlang ho itshetleha hodima ho tshehetsa boiteko bo etswang ke batho ka mahlale a kgannwang ke *data* le tekhnoloji e kgontshang sena" ho rialo Khomishenara ya SARS.

Ho fumana lesedi le fetang lena, ka kopo ikopanye le SARS ho SARSMedia@sars.gov.za